

PRESSMEDDELANDE från EU:s narkotikacentrum i Lissabon

ÅRSRAPPORTEN 2007: HUVUDPUNKTER

Positiva budskap i EU:s rapport om situationen på narkotikaområdet grumlans av många narkotikarelaterade dödsfall och ökad kokainanvändning

(22.11.2007, LISSABON **FÅR EJ OFFENTLIGGÖRAS FÖRE KL. 10.00 CET**) – Efter över ett årtionde av ökad narkotikaanvändning kan man nu se en stabilisering av situationen i Europa, meddelar **Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk (ECNN)**. Det finns tecken på att heroin- och injektions-missbruket rent generellt har blivit mindre vanligt och nya uppgifter talar dessutom för att cannabisanvändningen håller på att stabiliseras efter en tids stadig ökning. De positiva budskapen grumlans emellertid av det höga antalet narkotikarelaterade dödsfall och den ökande kokainanvändningen. Så kommenterar **ECNN** situationen när man i Bryssel i dag publicerar **Årsrapporten 2007 över situationen på narkotikaområdet i Europa**.

- **Cannabis:** Användningen stabiliseras och det finns tecken på att cannabis minskar i popularitet bland ungdomar. Dock ger intensiv cannabisanvändning upphov till hälsoproblem — det kan vara så många som cirka 3 miljoner personer som använder cannabis dagligen eller nästan dagligen.
- **Kokain:** Skattningar tyder på att användningen ökar igen. Cirka 4,5 miljoner européer uppger att de har använt kokain under det senaste året. Rekordbeslag av kokain i Europa: 107 ton 2005, över 45% mer än de mängder som beslagtogs 2004.
- **HIV:** Situationen bedöms totalt sett vara positiv men 3 500 nya smittfall bland injektionsmissbrukarna understryker behovet av fortsatta insatser. Upp till 200 000 injektionsmissbrukare lever med hiv. Uppemot 1 miljon lever med hepatit C, "Europas dolda epidemi".
- **Dödsfall:** Det finns en risk för att Europa inte kommer att kunna uppnå målet att minska antalet narkotikarelaterade dödsfall. Mellan 7 000 och 8 000 dödsfall inträffar varje år till följd av överdoser, och de senaste uppgifterna tyder inte på att trenden avtar.

Cannabisanvändningen stabiliseras, och det finns tecken på att cannabis minskar i popularitet bland ungdomar

Nästan en fjärdedel av alla vuxna i EU — cirka 70 miljoner personer i åldrarna 15–64 år — har testat cannabis någon gång i livet och omkring 7% — 23 miljoner — har använt drogen under det senaste året. Även om cannabis fortfarande är den vanligaste illegala drogen i Europa och användningen är historiskt hög, så gör nya uppgifter om trender att det finns fog för att vara "försiktigt optimistisk" enligt rapporten.

Efter den gradvis ökande cannabisanvändningen under 1990-talet och de något mer blygsamma ökningarna åren efter 2000, så talar de senaste uppgifterna för att cannabisanvändningen nu håller på att stabiliseras eller minska, särskilt i länder med hög prevalens. I några medlemsstater finns det dessutom tecken på att cannabis har minskat i popularitet bland de yngre åldersgrupperna.

Enligt årets nu publicerade rapport har i genomsnitt 13% av de unga européerna (15–34 år) använt cannabis under det senaste året. De högsta värdena rapporteras från **Spanien** (20%), **Tjeckien** (19,3%), **Frankrike**

(16,7%), **Italien** (16,5%) och **Storbritannien** (16,3%) (tabell GPS-11, figur GPS-4, nationella enkätuppgifter). Bland de länder som har de högsta prevalenstalen tyder de senaste uppgifterna om trender på att värdena har stabiliserats eller börjar minska i **Spanien** och har sjunkit med cirka 3–4 procentenheter i **Tjeckien**, **Frankrike** och **Storbritannien**. De senaste uppgifterna från länder med medelhög prevalens visar att trenden har stabiliserats i **Danmark** och **Nederländerna** samt att värdena sjunker i **Tyskland**.

Bland de yngre cannabisanvändarna i **Storbritannien** (16–24 år) minskade användningen under det senaste året, från 28,2% 1998 till 21,4% 2006, vilket tyder på att drogen har minskat i popularitet i denna åldersgrupp (figur GPS-10). Enligt en skolenkät i Spanien minskade också användningen förra året bland ungdomar i åldrarna 14–18 år, från 36,6% 2004 till 29,8% 2006.

Även om cannabisanvändningen fortfarande verkar öka bland unga vuxna i **Ungern**, **Slovakien** och **Norge**, är ökningarna små i de flesta fall och generellt sett mindre markanta enligt de senaste skattningarna. Undantaget är **Italien**, där cannabisanvändningen under det senaste året inom denna åldersgrupp ökade från 12,8% 2003 till 16,5% 2005 (figur GPS-4).

Uppmärksamheten riktas mot intensiv cannabisanvändning

Det är endast en relativt liten andel av cannabisanvändarna som uppger att de använder drogen regelbundet och intensivt men enligt rapporten handlar det fortfarande om ett ”betydande antal personer”. Enligt **ECNN** uppgav omkring en femtedel (18%) av de 70 miljoner vuxna (15–64 år), vilka någon gång har provat cannabis, att de hade använt drogen under den senaste månaden — över 13 miljoner européer. Därtill kan det vara så många som runt 1% av Europas vuxna — cirka 3 miljoner personer — som använder cannabis dagligen eller nästan dagligen. Prevalenstalen är vanligen högre i de yngre åldersgrupperna, särskilt bland unga män (figur GPS-7).

– Det är visserligen uppmuntrande att cannabisanvändningen inte ökar längre men nu måste vi satsa på att förbättra övervakningen av de mer intensiva missbruksmönstren i Europa. **ECNN** har redan, i samarbete med medlemsstaterna, börjat utarbeta nya metoder för att rapportera om just denna fråga och för att förbättra skattningarna. Att förstå hur och varför cannabisanvändare utvecklar problem är centralt för att man ska kunna utforma åtgärder för att komma till rätta med problemet och uppskatta de potentiella hälsoeffekterna av den vanligaste illegala drogen i Europa, säger **ECNN:s ordförande Marcel Reimen**.

Mellan åren 1999 och 2005 har antalet rapporterade nya önskemål om cannabisbehandling nästan tredubblats, även om trenden nu verkar vara på väg att stabiliseras. Under denna tidsperiod ökade antalet nya önskemål om behandling för cannabisproblem från 15 439 till 43 677 klienter och 2005 var över en fjärdedel (29%) av alla nya önskemål om behandlingar cannabisrelaterade (figur TDI-1, del ii, kapitel 3, figur 4).

Det är fortfarande oklart i vilken utsträckning denna ökade efterfrågan på behandling beror på en ökning av den intensiva användningen av cannabis och påföljande behandlingsbehov. Andra faktorer kan också spela in, till exempel en ökning av antalet personer som remitteras till behandling via domstolsväsendet, att rapporteringen har förbättrats eller tillgång till ny cannabis-specifik behandling och vård.

”Dessutom kompliceras den europeiska cannabisituationen av marknadsfaktorer”, enligt rapporten. Över hälften av EU-medlemsstaterna uppger nu att det förekommer en inhemsk cannabisproduktion. Vissa former av hemmaproducerad cannabis kan ha relativt hög styrka och är svårare att spåra än den importerade varianten, vilket innebär att det är mindre sannolikt att den kan beslagtas på grund av kortare leveransled. Att analysera cannabismarknaden kommer att vara en av **ECNN:s** prioriteringar för 2008.

Innovativa insatser utvecklas nu i Europa för att tillgodose de mycket olika behoven hos tillfälliga, regelbundna och intensiva cannabisanvändare (även om forskningen på detta område fortfarande är främst amerikansk och australiensisk). Dessa insatser kan omfatta webbaserade interventioner där användarna får möjlighet att testa sitt missbruksmönster och SMS-meddelanden per mobiltelefon för information och rådgivning till användare.

Nästan hälften av EU:s medlemsstater (13 länder) uppger nu att det finns specialiserade vårdinrättningar för personer med ett problematiskt cannabismissbruk.

Kokain: de senaste skattningarna visar att användningen ökar på nytt

– Cirka 4,5 miljoner européer (i åldrarna 15–64 år) har använt kokain under det senaste året, meddelar **ECNN**, som har reviderat sin skattning på 3,5 miljoner vuxna i **Årsrapporten 2006**. Enligt årets rapport måste den allmänna bild som redovisades i fjol, med en situation som stabiliserades, också ifrågasättas med ledning av de nya (europeiska) uppgifterna, vilka tyder på att användningen totalt sett har ökat.

Trots en stor variation mellan länderna bekräftar de nya uppgifterna att kokain är den stimulantia som föredras i Europa och är den näst vanligaste illegala drogen efter cannabis — före ecstasy och amfetaminer. **ECNN** uppskattar att omkring 12 miljoner européer — 4% av alla vuxna — har provat kokain vid något tillfälle. Cirka 2 miljoner har använt kokain under den senaste månaden, vilket är mer än dubbelt så mycket som skattningen för ecstasy.

Bland unga vuxna (15–34 år) registrerades ökning av kokainanvändning under det senaste året i de flesta länder som redovisar nya enkätuppgifter, även om ökningarna var relativt små i de länder som har den högsta prevalensen — **Spanien** och **Storbritannien** — vilket sammantaget tyder på att prevalensen kan plana ut. Tydliga ökning rapporterades från **Danmark** och **Italien** (kapitel 5, figur 7).

Kokainets effekter på folkhälsan

En indikation på hur kokainanvändning påverkar folkhälsan är den ökade efterfrågan på kokainrelaterade behandlingar. Under 2005 var nästan en fjärdedel (22%) av alla nya önskemål om behandling i Europa kokainrelaterade: sammanlagt 33 027 klienter, jämfört med 12 633 under 1999 (figur TDI-1, del ii). Ett stort antal kokainanvändare bland klienter som söker behandling rapporteras från **Spanien** och **Nederländerna**. Dessa länder svarar också för de flesta rapporterna om kokainbehandling i Europa.

Enligt rapporten ställs vården inför en utmaning i och med att de måste kunna erbjuda insatser för ett allt bredare spektrum av klienter; socialt integrerade personer som använder kokain i nöjessyfte tillsammans med alkohol eller andra droger, användare som även missbrukar opiater och som injicerar kokain med heroin, och ett fåtal kraftigt marginaliserade användare av crack-kokain. Omkring 400 kokainrelaterade dödsfall rapporterades i Europa 2005. Hälsokonsekvenserna av kokainanvändning kan dock inte påvisas i tillräckligt hög utsträckning med hjälp av de befintliga rapporteringssystemen. Detta ämne uppmärksammas särskilt i *temakapitlet "Kokain och crack-kokain: ett växande folkhälsoproblem"* i årets rapport (se pressmeddelande).

Rekordstora kokainbeslag

Även andra indikatorer visar en stigande trend när det gäller kokainanvändningen, något som "bekräftar att kokain blir ett allt viktigare inslag i Europas narkotikaproblem", enligt rapporten. Både antalet kokainbeslag och de beslagtagna mängderna ökade i Europa mellan 2000 och 2005. År 2005 skedde uppskattningsvis 70 000 kokainbeslag, som motsvarade den rekordstora mängden 107 ton, över 45% mer än de beslagtagna mängderna under 2004.

Den främsta vägen in i Europa är fortfarande **Iberiska halvön**, och antalet kokainbeslag och mängder har ökat markant i **Spanien** och **Portugal**. **Spanien** svarade för omkring hälften av det totala antalet beslag och de största beslagtagna mängderna (48,4 ton 2005, detta jämfört med 33,1 ton 2004). **Portugal** gick om **Nederländerna** och är nu det land som har de näst största beslagen (18,1 ton under år 2005, detta jämfört med 7,4 ton för år 2004) (tabell SZR-10) av kokain.

Det mesta av det beslagtagna kokainet förs in i Europa från **Sydamerika** eller via **Centralamerika** och **Västindien**, där de **västafrikanska länderna** alltmer används som transitländer. EU bemöter förändringar i narkotikahandelsrutterna genom förstärkt samordning och samarbete mellan medlemsstaterna. Ett exempel är

inrättandet i Portugal i september 2007 av *Maritime Analysis and Operations Centre–Narcotics* (MAOC-N), ett samarbete mellan sju EU-medlemsstater (**Spanien, Irland, Frankrike, Italien, Nederländerna, Portugal och Storbritannien**) och där även Europol deltar.

De kokainrelaterade brotten ökade under perioden 2000–2005 i alla europeiska länder utom **Tyskland**, där antalet brott var mer eller mindre oförändrat. Genomsnittet i EU ökade med 62% under denna period (kapitel 1, figur 1).

HIV: situationen bedöms totalt sett vara positiv men cirka 3 500 nya smittfall bland injektionsmissbrukare rapporteras för 2005

HIV-smittspridningen bland injektionsmissbrukare var under 2005 låg i de flesta EU-länderna. Att utvecklingen går åt rätt håll kan bero på förbättrad tillgång till prevention, behandling och åtgärder för att minska skadeverkningarna av missbruket samt att populariteten för injektionsmissbruk av narkotika har minskat i flera länder. Eftersom behandlingen och vården har byggts ut, har man i stort sett lyckats förhindra sådana HIV-epidemier som tidigare setts i Europa.

Enligt rapporten är läget i **Estland, Lettland och Litauen** fortfarande oroväckande men även där tyder de flesta av de senaste uppgifterna på att antalet nya smittfall har minskat, relativt sett. Till följd av den lägre prevalensen för smittspridningen kommer den totala infektionsbördan (¹) till följd av just injektionsmissbruk sannolikt att minska, särskilt inom områden där prevalensen har varit hög (figur INF-2). **Portugal** rapporterar den högsta prevalensen för HIV-smittspridning hos injektionsmissbrukare bland de EU-länder som har redovisat uppgifter (omkring 850 nya smittade diagnostiserades under 2005).

Trots att injektionsmissbrukets betydelse för HIV-smittspridningen har minskat uppskattar **ECNN** att injektionsmissbruk sammanlagt stod för omkring 3 500 nydiagnostiserade HIV-fall i EU år 2005. Detta, historiskt sett, låga antal innebär ändå ett avsevärt folkhälsoproblem. I rapporten uppges det att mellan 100 000 och 200 000 personer som någon gång har injicerat narkotika lever med HIV.

Hepatit C-viruset (HCV) har emellertid högre prevalens bland injektionsmissbrukare än HIV och är jämnare fördelat. Enligt **ECNN** finns det uppskattningsvis 1 miljon nuvarande eller förutvarande injektionsmissbrukare som bär på HCV. Undersökningar som genomfördes under perioden 2004–2005 visar på en generellt hög prevalens av hepatit C, vilket illustreras av att de flesta länderna (17 stycken) rapporterade en prevalens på över 60% inom åtminstone ett urval av undersökta injektionsmissbrukare. I motsats till de tydliga framgångarna med att förebygga HIV-smitta tycks förebyggande åtgärder och åtgärder för att minska skadeverkningarna ha en svagare påverkan på hepatit C, "Europas dolda epidemi".

Europa riskerar att misslyckas med att nå målet att minska antalet narkotikarelaterade dödsfall

Överdosis är den största orsaken till undviklig dödlighet bland unga vuxna européer, enligt **ECNN**. Ändå visar de senaste europeiska uppgifterna på att narkotikarelaterade dödsfall är historiskt höga och inte längre minskar, vilket understryker vikten av att de politiskt ansvariga uppmärksammar denna fråga i högre utsträckning än tidigare (kapitel 8, figur 13). Att minska de narkotikarelaterade dödsfallen är ett särskilt viktigt mål i EU:s nuvarande handlingsplan mot narkotika (2005–2008).

Enligt **ECNN** uppgick antalet narkotikarelaterade dödsfall till mellan 7 000 och 8 000 i **EU** och **Norge** under år 2005, huvudsakligen i samband med användning av opiater. Denna nya ökning av antalet dödsfall har registrerats i flera länder, med tydliga öknings på över 30% i **Grekland** (2003–2005), **Österrike** (2002–2005), **Portugal** (2003–2005) och **Finland** (2002–2004).

Efter kraftiga öknings under 1980- och det tidiga 1990-talet, stadiga öknings från det sena 1990-talet fram till 2000 minskade de narkotikarelaterade dödsfallen i **EU** och **Norge** med 6% år 2001, 14% år 2002 och med 5% år 2003 (kapitel 8, figur 13). I den förra **årsrapporten** konstaterades det att den starkt fallande trenden mellan

2000 och 2003 verkade plana ut efter en liten ökning av de narkotikarelaterade dödsfallen 2003–2004 (tabell DRD-2, del i).

Ökad heroinanvändning och injicering är de mest troliga orsakerna till de tidigare ökningarna av antalet dödsfall. Så är dock inte fallet i dag, när heroinanvändningen i Europa förefaller vara stabil i de flesta länderna. – Det finns ett starkt behov av att forska om varför de narkotikarelaterade dödsfallen fortfarande är så många, säger **ECNN:s direktör Wolfgang Götz**. De riskfaktorer som kan förklara denna nya ökning är bl.a. blandmissbruk bland opiatmissbrukare och ökad tillgång till heroin.

Uppskattningsvis 6 610 ton opium producerades 2006 — 92% i **Afghanistan**. Världens potentiella heroinproduktion uppskattades till 606 ton 2006, en ökning från de 472 ton som producerades föregående år (UNODC, 2007). Även om effekterna av denna rekordproduktion av opium ännu inte avspeglas i omfattningen av heroinmissbruket i Europa, varnar man i årets rapport för att "situationen för heroinmissbruket i Europa är i dag generellt sett stabil eller förbättras, men man kan ifrågasätta om detta är hållbart med tanke på att opiumproduktionen i Afghanistan nu ökar".

Trots att forskningen visar att substitutionsbehandling minskar risken för överdoser med dödlig utgång, rapporteras det varje år ett antal dödsfall med koppling till missbruk av substitutionsläkemedel. Flera länder uppger att den syntetiska opioiden metadon, samt andra psykoaktiva ämnen, förekommer i en betydande andel av de narkotikarelaterade dödsfallen. Genom att följa upp dessa dödsfall samt omständigheterna kring dem kan man få information av betydelse för en förbättring av substitutionsprogrammen och även ge underlag för preventionssatsningar och initiativ för att minska narkotikans skadeverkningar.

Åtgärderna för att minska antalet narkotikarelaterade dödsfall kan bland annat omfatta lättare tillgång till behandling, strategier för att minska risken för återfall bland narkotikamissbrukare som lämnar fängelset, utbildning i första hjälpen för narkotikamissbrukare så att de kan agera i en nödsituation samt utbildning av behandlingspersonal för att hantera riskerna i samband med blandmissbruk. Enligt rapporten saknar dock Europa som helhet ett heltäckande angreppssätt när det gäller överdosprevention.

– Över 7 000 dödsfall per år visar med all önskvärd tydlighet att vi inte har lyckats med överdospreventionen i Europa. Vi har gjort verkliga framsteg med att minska hiv-prevalensen bland missbrukarna. Nu måste vi matcha detta genom lika effektiva insatser för att minska antalet narkotikarelaterade dödsfall. Detta kommer att kräva innovationsförmåga, beslutsamhet, visioner och naturligtvis ett åtagande från de politiskt ansvariga att investera i program för att minska antalet överdoser, konstaterar **Wolfgang Götz**.

Anm: De uppgifter som presenteras i rapporten avser år 2005 eller senaste tillgängliga år. De figurer och tabeller som nämns i detta pressmeddelande återfinns i rapporten eller i *statistikbulletinen* 2007. Information om och länkar till alla produkter, tjänster och evenemang som rör *Årsrapporten* kommer att finnas på:
<http://www.emcdda.europa.eu/events/2007/annualreport.cfm>

(¹) För "infektionsbörda", se <http://www.who.int/healthinfo/bod/en/index.html>